

[Fraenkel.]

teten af efter dette nye Forslag? Og det er jo det samme Spørgsmaal, der i en anden Form gaar igen i den ene af Erhvervenes Udtalelser efter den anden: De Herrer maa paaavise, naar de vil ind paa denne Lovgivning, at her findes saadanne Prisaftaler, at her findes Trusteer og Sammenlutninger af den Art. Det maa paaavises først. Naar man kan paaavise dette, saa først skal vi indrømme, at der er Grund til at tage Sagen op fra Lovgivningsmagtens Side. Men det er en lidt stram Fordring at stille til en Forretningsform, en Driftsform, hvis Hovedpunkt netop er, at den hemmeligholder alt. Hvor i Herrens Navn skal jeg faa at vide, hvor Prisaftalerne er, naar de alle sammen hemmeligholdes? Men selvfølgelig er der Prisaftaler — jeg siger ikke, det er uberettigede Prisaftaler, men selvfølgelig er der Prisaftaler. Der er da ingen Mennesker, som vil fortælle mig, naar jeg over hele Byen kan købe et Blad, lige meget af hvad Farve, og lige meget af hvad Størrelse, til akkurat den samme Pris, 10 Ø., at der saa ikke skulde være en Aftale mellem disse Blade om, at det skal være den gængse Pris, og af den Slags Ting er der jo Masser. Jeg siger slet ikke dermed, det er noget utilbørligt, men naar der altsaa spørges om: Hvor bliver Publiciteten af, ja, saa svarer jeg, et eller andet Sted maa man jo tage fat for at se at faa Forholdet offentligt frem. Det er nu gjort gennem Bestemmelsen, om dette Raad, der er blevet omdannet paa en saadan Maade, at det forekommer mig, at alt, hvad der hedder Posekigeri, alt, hvad man med Rette vilde kunne besvære sig over i den Retning, er faldet bort, og jeg kan ikke se, man ret vel kan gaa nogen anden Vej til at begynde med.

Jeg skal nu heller ikke gaa saa meget i Rette med dette Lovforslag, fordi der er Fejl i det, for jeg har tidligere udtalt herfra, at det hele Spørgsmaal er det *vigtigste* i alle Landes indenrigske Politik i Øjeblikket, men ogsaa det *vanskeligste*, og naar det er saa vanskeligt, saa man virkelig finde sig i, at Lovgivningen ikke straks kan være ideel. Man maa jo dér trøste sig med, hvad man f. Eks. altid betragter som den store Fordel ved den engelske Lovgivning, at den begynder ude i Periferien af en Ting, med noget, der er en ren Bagatel, og efterhaanden som den gør sine Erfaringer, arbejder den sig videre fra dette Udgangspunkt, bliver mere og mere rationel og tager til syvende og sidst fat i Spørgsmaalets Kærne. Lad mig f. Eks. minde om en saa over-

ordentlig betydningsfuld Lovgivning i England som Boliglovgivningen, som jeg for mange Aar siden netop har haft Lejlighed til at give mig af med. Der begynder man med en fuldstændig Bagatel, med en Skarnbunke, en eller anden Ulempe, der ligger et eller andet Sted, og man ender med at ekspropriere og rive hele Kvarteret ned. Det er et Eksempel, og der er mangfoldige andre. Noget lignende maa man saa haabe, der vil komme ud af dette. Men naar man nærer det Haab, synes jeg ogsaa, at det er lidt meget, at dette Lovforslags Gyldighed er blevet sat til 5 Aar i Stedet for til 3 Aar. Jeg synes, 3 Aar var tilstrækkeligt til at gøre nogle Erfaringer i.

Der er en anden Indvending, som kommer frem i Erhvervenes Udtalelser, og som jeg vil dvæle et Øjeblik ved, fordi der anvendes et Begreb mod en Lovgivning paa dette Omraade, som nu en Gang gennem et Par Generationer eller mere er blevet slaaet fast i Hjernerne som en Slags Lov, der er indsat af Forsynet — selv om den lige saa lidt som andre Love er det —, som noget, der er udenfor Diskussion, noget, som vil passe til alle Tider som det rigtige. Det er, at det vil hemme Erhvervslivets frie Rørelse, den frie Konkurrence, Kræfternes frie Spil. Saadanne og lignende Udtryk finder man Gang paa Gang som et første Klasses Motiv til at modsætte sig en saadan Lovgivning.

Hvis man nu vil spørge mig, der ogsaa mener, at Kræfternes frie Spil og den frie Konkurrence skal være Grundlaget, paa hvilket man bygger op: Vil du da, at den frie Konkurrence skal udfolde sig som Kampen for Tilværelsen i Darwinsk Forstand, som den findes i Urskoven eller Junglen? vil jeg sige nej, paa ingen Maade, jeg ønsker en Begrænsning. Men hvor vil du da sætte den? Jeg vil sætte den i Forhold til Udviklingen, som den er paa ethvert givet Tidspunkt. Der kan være Tidspunkter, hvor Kræfternes frie Spil i sin fulde Virkning er det rigtige, og andre, hvor det kan være nødvendigt at begrænse det, og dér maa man ikke glemme, hvad jeg synes, de Herrer, der udtaler sig for Erhvervene, i meget høj Grad glemmer: at vi staar i en fuldkommen og nu klart erkendt Gennembrudstid, i hvilken noget gammelt er i Svinde og noget nyt er ved at komme frem. Dette nye er netop den vældige Koncentration, der jo ikke er andet end en Parallel til, hvad man oplevede i Begyndelsen af forrige Aarhundrede ved Overgangen fra Haandværk til Fabriksdrift, i den Periode, som man i England kalder den industrielle Revo-